

Stugor på Torsjödalsområdet

Stugor på Eklundsfältet

SÖDERTÄLJE KOLONITRÄDGÅRDAR

70 ÅR

1906 - 1976

F Ö R O R D

I samband med jubileum är det brukligt att man sammanställer någon form av jubileumsskrift. Då alla tidigare skrifter av detta slag tycks ha försvunnit, har jag gjort ett försök att sammanställa något från våra handskrivna protokoll. Jag vädjar till de ärade läsarna att ha förståelse för att en skrift av detta blygsamma format endast kan avspegla en mycket ringa del av Föreningens verksamhet. Tag därför skriften för vad den är, men betrakta den gärna som en hyllning till de män och kvinnor som under gångna år offrat tid och krafter för Koloniträdgårdsföreningen i Södertälje.

Jag vill här rikta ett varmt tack till Stadsingenjörskontoret och ingenjören Martin Norman, som välvilligt hjälpt oss att få klarhet beträffande de gamla områdena och ställt flygfotografier till vårt förfogande.

Jag vill även rikta ett varmt tack till nuvarande och tidigare styrelsemedlemmar samt till en del äldre kolonister, vilka alla hjälpt till med skriftens utformning.

Södertälje Koloniträdgårdar, och Fritidsbyar

Ordf.

Försvarsstaben har genom kapten A.Eriksson lämnat tillstånd till att flygfotografierna från 1930 får publiceras i denna skrift.

SÖDERTÄLJE KOLONITRÄDGÅRDSFÖRENING

1906—1976

I sjuttio långa år har Södertälje Koloniträdgårdsförening verkat i Södertälje. Även om födslovärkarna inträdde långt tidigare så vet vi, att föreningen föddes söndagen den 21 oktober 1906 i "Nya Folkskolan å Oxbacken i Södertälje". Södertäljes invånare var kallade till ett möte. Mötet öppnades av borgmästaren Jakob Pettersson och redaktören Karl-Erik Otterdahl utsågs till sekreterare för mötet. Fröken Anna Lindhagen från Stockholm, som allmänt räknas som den svenska koloniträdgårdsrörelsens grundare, var närvarande och hade tillsammans med "Jakob Borgmästare" (som han i folkmun kallades) gjort upp förslag till stadgar för en koloniträdgårdsförening i Södertälje. Under mötet redogjorde Karl-Erik Otterdahl för de åtgärder som "af Nykterhets- och sociala utskottet hos Stadsfullmäktige vidtagits för främjande af koloniträdgårdssaken i Södertälje". Föreningen Södertälje Koloniträdgårdar u. p. a. bildades. Det blev en kooperativ förening med begränsad personlig ansvarighet. Man valde styrelseledamöter med slutna sedlar. Av röstetalen framgår, att minst 25 st. människor varit församlade.

Den 6 november samma år sammanträdde styrelsen för första gången och konstituerade sig enligt följande:

Ordförande: Redaktören Karl-Erik Otterdahl
V. ordf: Stadsingenjören John Aspegren
Sekreterare: Folkskolläraren Erik Strandberg
Kassör: Folkskollärarinnan
fröken Ellen Helgstrand

I styrelsen ingick vidare trädgårdsmästaren G. Asp, som blev föreståndare för det första koloniträdgårdsområdet.

Vilka var nu dessa människor som grundade vår förening? Det kan kanske vara intressant att titta lite närmare på en del av dem.

Jakob Borgmästare

Borgmästaren Jakob Pettersson (1866—1957)

Juristen, ämbetsmannen och politikern Jakob Gustav Pettersson var född den 24 augusti 1866. I sin hemstad Södertälje blev han något av en legend och kallades allmänt för "Jakob Borgmästare". Han blev riksdagsman redan år 1899 och var kvar i riksdagen fram till år 1924. Under åren 1926—1928 var han socialminister i den dåvarande regeringen. Även i övrigt visade han stort intresse för sociala frågor och har givit ut en del skrifter bl. a. om utomäktenskapliga barns rättsliga ställning. Han var även ofta anlitad som medlare. I Södertälje var han borgmästare, domare och polischef. Södertäljekolonisterna har alltid betraktat "Jakob Borgmästare" som föreningens grundare och lagt blommor på hans grav vid vissa högtidliga tillfällen. Som ett minne har vi kvar "Jakob Borgmästares väg" i Rosenlundsområdet i Södertälje (även om experterna tvistar om vilken Jakob som givit namn åt vägen). I området har vi tidigare haft koloniträdgårdar.

Anna Jakobina Johanna Lindhagen (1870—1941)

Kommunal- och socialpolitiker i Stockholm. Hon sysslade mycket med frågan om kvinnors rösträtt samt skol- och stadsplanefrågor. Under åren 1906—1921 var hon ordförande i Föreningen Koloniträdgårdar i Stockholm, en förening som hon själv grundat. Hon var syster till dåvarande borgmästaren i Stockholm och det var kanske ganska naturligt att hon i Södertälje tog kontakt med "Jakob Borgmästare". Hon besökte sedan Södertäljeföreningen vid olika högtidliga tillfällen, oftast som föredragshållare.

Anna Lindhagen

Karl-Erik Otterdahl (1853—1907)

Under två perioder av sitt liv var han verksam som stridbar redaktör i Södertälje, nämligen från 1883 till 1890 och från 1898 till sin död 1907. Under den första perioden var han redaktör för Stockholms läns tidning Gripen och under den senare perioden för Södertälje Tidning (vår nuvarande Länstidningen). Under åren 1904—1907 var Otterdahl ensam ägare till den sistnämnda tidningen.

John Aspegren (1863—1928)

Stadsingenjör och byggnadschef i Södertälje under många år. Var även ordförande i Koloniträdgårdsföreningen under åren 1908—1913. Även därefter hade han under många år kontakt med föreningen, donerade pengar och hjälpte till på många sätt. Han har fått "Aspegrensvägen" uppkallad efter sig. Även den vägen är belägen på en plats där ett av våra första koloniträdgårdsområden fanns.

Karl-Erik Otterdahl

Karl Herman Andersson (1878—8/1 1953)

Vem var nu denne man och varför tar jag upp honom i denna förnäma församling? Han var dessutom inte med i den första styrelsen. Förklaringen är enkel. Ingen kan ha gjort så mycket för koloniträdgårdsföreningen i Södertälje som Herman Andersson. Han blev ordförande efter Aspegren 1913. Därefter var han verksam i olika styrelsebefattningar och som ordningsman för vårt första område i **cirka 40 år**. Han var ordförande för föreningen vid sin död i januari 1953. Men det är inte allt. Jag har läst cirka 1 000 handskrivna styrelseprotokoll och haft samtal med hans son, f. d. konsumföreståndare i Södertälje och numera bosatt i Helsingborg. Det var två saker som existerade för Herman Andersson, arbetet som lykttändare och Koloniträdgårdsföreningen. Av protokollen framgår, att han målade tak, lagade staket och grävde diken i massor. Under ett par perioder var han ledamot av stadsfullmäktige i Södertälje. Enligt sonen så fungerade han inte särskilt bra som politiker. Han var alldeles för ärlig och hade svårt att rätta sig efter den s. k. partidisciplinen. Tack Herman.

Under vintern 1906—1907 fortsatte styrelsen sitt arbete. Man fick ett anslag av Södertälje stad på 800 kronor. Under sommaren 1907 fick man flytta in på det första koloniträdgårdsområdet "Bokhållaretäppan" (vid nuvarande Kolonigatan—Trädgårdsgatan). I ett prydligt skrivet styrelseprotokoll från den tiden kan man läsa att . . .

"området var i sådant skick, att det näppeligen kunde anses möjligt att med fördel under den kommande sommaren på detsamma odla annat än potatis. Jorden ägde mycket litet mylla och var till ytterlighet bemängd med ogräsfrön" . . .

Stadsdelen kallades i folkmun för "Skojarstan".

Karl Herman Andersson

Men det fanns en del som lyckades redan från början. En skohandlare S. A. Ling påstod att han fått 40 l jordgubbar, 30 kg skärbönor, 25 l ärtor, 10 l morötter, 8 l palsternackor, 10 l rödbetor, 50 l kålrötter samt 15 kappor potatis. Dessutom hade han odlat persilja, rädisor, spenat, blomkål, jordärtskockor, sallad, gräslök och blommor. Det kanske inte var så underligt att en trädgårdsmästare uttalade vissa farhågor för konkurrensen. Man trodde, att de etablerade trädgårdsmästarna skulle få det svårt om koloniträdgårdsrörelsen fick för stor spridning.

Bokhållaretäppan eller **Västra området** blev alltså vårt första koloniträdgårdsområde. Området fanns kvar till i början av 1950-talet, då det av Södertälje stad såldes till Svenska Riksbyggen. Långt senare kom man underfund med att Södertälje stad aldrig hade ägt marken. Det var kyrkans mark och det var nära att Södertälje stad sålde marken till Koloniträdgårdsföreningen på 1920-talet. Hur skulle man då ha ordnat upp saken på 1950-talet?

Det känns lite vemodigt när jag sitter och skriver de här raderna. Jag sitter i en lägenhet vid Kolonigatan just på den plats där Koloniträdgårdsområdet låg. Området heter idag kvarteret Rosen och är bebyggt med hyreshus. När fastigheterna byggdes fanns det massor av fin matjord. Man planterade i kvarteret cirka 10 000 rosor, av vilka de flesta är kvar. Området är förändrat men minnena finns där. "Kolonigatan", "Trädgårdsgatan" och "Syréngatan". Koloniträdgårdsföreningens expedition ligger vid Syréngatan och heter helt naturligt "Kolonigården", ett namn som vi genom överenskommelse övertog från en tidigare ungdomsgård.

Protokoll hållet vid den ställningsde sammantredet med församlingens förordning vid koloniträdgårderna i nya kött skolan i Allbada i Södertälje den 21 oktober 1906.

§ 1. Sammantredet öppnades af borgmästaren Jakob Pettersson, hvilken utsågs att förordna ledare för handläggningar. Till sekreterare utsågs under teknisk Otterdahl.

§ 2. Sedan församlingens redogjort för öfverklag af koloniträdgårdsföreningens och sekretariats för de utgifter som af kyrkans öfverklag utbetalat hos stadsförmånliga ardelar till församlingens af koloniträdgårderna i Södertälje, beslöt att koloniträdgårderna stannas en kooperativ församling med begränsad öfverstyrelse ansvarighet.

§ 3. Föreningen och antogs med några här nämligen förändringar om sådana de

af borgmästaren Pettersson af samråd med folket Åke Åkerberg, Ståhlholm, uppgjorde förslag till stadens förordning till Södertälje stad stadsförmånare

§ 4. Till ledamöter i församlingens styrelse utsågs med slutna stolar: Folkhögskolans E. Strandberg med 24 röster, Revilén H. E. Otterdahl .. 22 .. Trädgårdsmästaren G. Asp .. 22 .. Stadsingenjören John Ahlqvist .. 19 .. Rådmannen John Åkerström .. 15 ..

och uppdrags åt Otterdahl att förtid gången sammankalla styrelsen.

§ 5. Till revisorer utsågs med slutna stolar Stellan Å. E. Östergren med 13 st. P. Sörlin med 10 röster, samt till sekreterare den utvalde i stadsförmånare borgmästaren Pettersson, som utvald 4 röster.

§ 6. Beslöt att registrering skulle göras. Till fullmäktig utsågs hr P. Sörlin.

Delar av Karl-Erik Otterdahls protokoll från mötet i Oxbacksskolan den 21 oktober 1906.

Men nu skall vi tillbaka till åren 1907—1908. Det gick trögt i början. Intresset var inte så stort. Det här var ju något alldeles nytt man hade börjat med. Man läser om små problem. Man saknade "bekvämlighetsinrättning" och någon låda att förvara redskapen i. Man försökte låna en låda av Södertälje stad. Enligt protokollet: "Detta läte sig enligt vad stadsingenjören Aspegren meddelade ej göra, då staden endast ägde några få sådana, vilka alla voro strängt anlidade". Av gamla kolonister kan man få höra att det var stränga regler för området. Barn fick inte vistas inne på området. De fick leka i Torekällberget, numera naturreservat. Förestandaren, trädgårdsmästaren Asp såg till att det var ordning. Så småningom blev intresset större och större. Man fyllde området och ökade även ut det något.

Under vintern 1907—1908 fick föreningen sorg. Ordföranden Otterdahl gick ur tiden. Jag kan inte underlåta att citera första paragrafen från ett styrelsemöte den 21 mars 1908, där sekreteraren Erik Strandberg prydligt präntat:

"Som styrelsens ordförande redaktör Otterdahl genom döden avgått från sin befattning som föreningens och styrelsens ordförande leddes förhandlingarna av vice ordföranden stadsingenjören John Aspegren."

Vid ett kommande årsmöte valdes John Aspegren till ordförande i föreningen, en post som han innehade fram till år 1913. Ny i styrelsen blev järnarbetaren Johan Sundin. Den 3 september 1911 hade man årssammanträde på Stadsingenjörskontoret. Man beslutade då, att avgifterna i fortsättningen skulle tas ut efter lotternas storlek med 3 öre per kvm. Vid ett tidigare möte hade en herr Hagman begärt, att man även skulle ta hänsyn till jordmånen vid prissättningen.

Vid ett sammanträde i december 1908 avgick lärarinnan Ellen Helgstrand. Ny i styrelsen blev lägenhetsägaren A. Malmsten.

John Aspegren

År 1912 hade troligen föreningen en större fest. Uppgifter saknas i protokollen. I samband med ett senare jubileum fanns i ett tidningsreferat uppgifter om att man haft en fest år 1912 med "författaren Carl Larsson i By" som talare.

År 1912 behövde man mera mark. Intresset växte. Man fick ett nytt område på fastigheten Rosenborgs ägor. Området började brukas under sommaren 1913. Området kallades "Östra området", ett namn som sedan överflyttades på ett annat område något längre norrut vid nuvarande Minnesvägen. Ordningsman för det nya området blev stadsträdgårdsmästaren Ekström. Man beslöt i föreningen, att båda områdena skulle vara representerade i styrelsen.

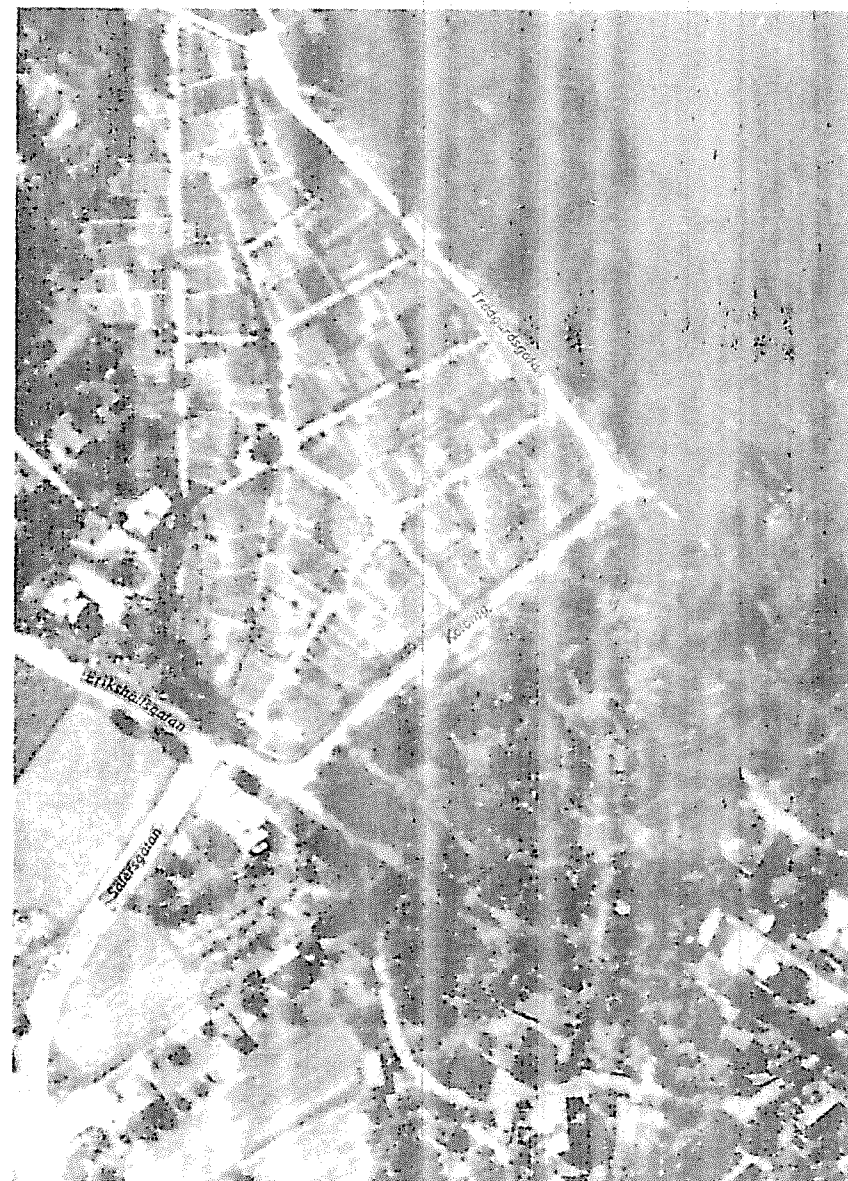
Föreningen hade vid den här tiden ganska dålig ekonomi, vilket kan belysas med ett exempel. Ordföranden (eller skall man kanske säga stadsingenjören) Aspegren beställde gödsel till det nya området innan kolonisterna kommit dit. Arrendatorn på Rosenborg ville ha 140 kronor för den gödsel han levererat. Det blev ett herrans liv. Somliga tyckte att Aspegren borde få betala själv. Aspegren ställde sedan ultimatum. Skulle föreningen ha området så fick man betala för levererad gödsel. Då föreningen inte ägde denna summa fick man föra förhandlingar med staden. Så småningom ordnade det hela upp sig.

Man hade även andra problem. Man behövde grus till gångar och vägar. Gruset fick hämtas från den s. k. "Fattigvårdsgropen" till det östra området och från "Värdsholmsgropen" till det västra området. I gropen fick man betala 50 öre per lass. Körningen kostade per lass 1:25 och 1:50 om gruset skulle vara harpat. Man hade vidare problem med vatten och försökte anlägga brunnar. En del kolonister ville byta lotter för att komma på område som låg närmare bostaden. Man började inhägnas och det blev tal om viss vakthållning. **Södertäljeborna var fattiga och stal för att få mat.** Föreningen

"Västra området" "Bokhållarets öppen"

Koloniträdgårdsföreningens första område
Kom till år 1907 och fanns kvar till 1953.
60 lotter.
12.317 kvm.

Flygfoto år 1930.

hade problem med en del kolonister, som inte ville göra sina vaktpass. Man hade pass från klockan 12.00 på dagen till klockan 24.00. Grindarna till områdena skulle vara låsta. Den som slarvade bort nyckeln fick betala 25 öre.

I mars 1913 fick föreningen en ny ordförande. Hans namn var Herman Andersson (se tidigare uppslag om personen Herman Andersson). Stadsingenjören John Aspegren hade även i fortsättningen kontakt med föreningen. Han skänkte bl. a. 10 kr varje år till inköp av fruktträd.

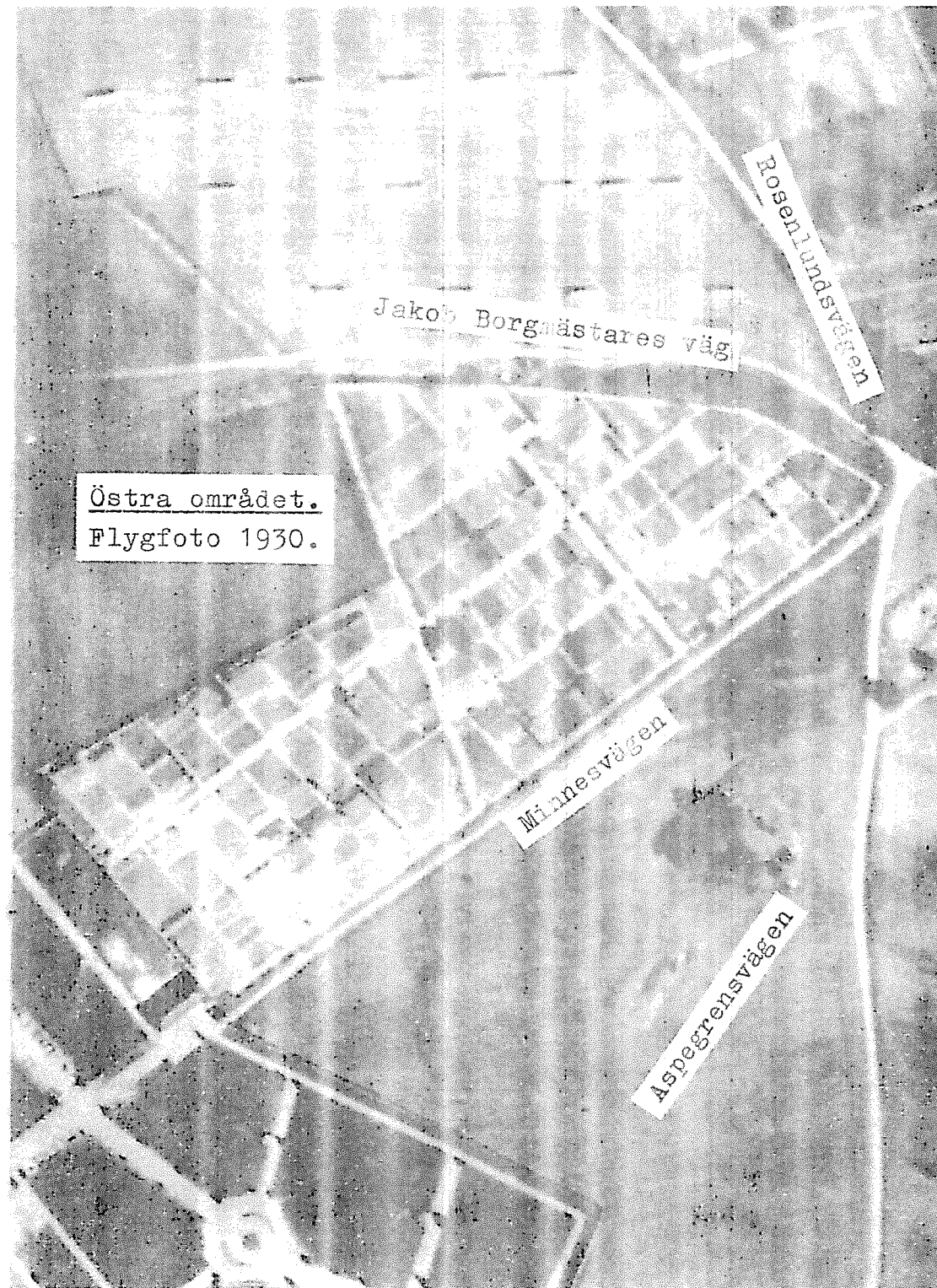
Av protokollen framgår, att man blev erbjuden "pudrett" från stadens renhållningsverk. (Någon form av förädlad gödsel från fastigheternas latrinkärl.) Det blev inte särskilt omtyckt, vilket man kanske kan förstå.

I ett protokoll från den 9 mars 1914 förekommer ordet kolonistuga för första gången. (Det kan ha funnits stugor tidigare.) Den skiss som ingavs till styrelsen godkändes. Fanns det inga arkitekter eller någon byggnadsnämnd på den tiden?

Föreningen fick problem med något som kallades "hälftenbruk", vilket innebar, att en medlem upplät halva sin lott till någon utomstående. För övrigt så förekom under åren 1913 och 1914 mest problem med vatten, grus, flaggstång och vissa andra mindre problem. Det talades om sommarfester som varit, tydligen fester på de olika områdena endast för medlemmar.

Ganska tidigt uppkom problem med kolonister, som förvärvade jord i någon form. Den som förvärvade minst 200 kvm fick lämna ifrån sig sin koloniträdgårdslott två år senare.

Under sommaren 1917 bildades en byggnadskommitté bestående av fem personer. Under samma år hade man problem med en "Enkefru Elmroth" (troligen en villaägare intill Bokhållaretäppan) som "trädskares och ej ville betala sin halfpart i kostnaden för ett staket". Hon uppgavs ha tagit bort något träd på sin tomt för att kolonisterna skulle få mer sol och då hade en

tidigare ordförande (Aspegren igen) lovat, att hon inte skulle behöva betala något till staketet. Föreningsstyrelsen fick fram, att hon enligt lag var skyldig att betala. Rättegångskostnaderna skulle emellertid bli högre än kostnaden för staketet och då beslöt styrelsen att betala.

1917 var problemen stora i Södertälje. Det var ont om mat. Många ville ha koloniträdgårdsland. Man hade massor av sökande. Det fanns en "Lifsmedelnsämnd" och en av Södertälje stad tillsatt "Odlingskommitté". Dessa ville driva igenom en utökning av koloniträdgårdsområdena och försökte styra föreningen, vilket inte alltid var så lätt. Ett citat från ett protokoll år 1917:

"En anmodan av Södertälje Odlingskommitté om någon sorts samarbete upplystes av Föreningens ordförande . . . på förslag av herr Svärd beslutade mötet, att om nämnda kommitté önskade något samarbete den hade att konferera med Föreningens styrelse, vilket beslut av ordföranden skulle delgivas kommittén."

Byggnationen på områdena hade kommit igång. På ett möte ville någon ha "rightlinjer" för den tillsatta byggnadskommittén men mötet beslutade, att kommittén skulle få handlingsfrihet.

Från 1917 och framåt tillkom i Södertälje ett flertal nya områden, både stora och små. Förutom de tidigare områdena **Bokhållaretäppan** och **Östra området** tillkom områden vid **Österåt** (vid nuvarande Högländsvägen), vid **Borgmästarjorden**, vid **Hagaberg** och vid **Baltic**. Man fick vidare ett nytt område vid **Bolls hage**, där lotterna delades ut den 10 maj 1917. Samma vecka delade man ut lotter vid ett område, som låg i Dalparken. Området fick det underbara namnet "**Gropens puss**". Det fanns flera mindre områden, som alla upptagits på en särskild förteckning.

En liten fundering. Från början skrevs namnet Österåt av vår sekreterare som namnet "Öster åt". Kan detta möjligen vara det ursprungliga namnet?

Det kom även erbjudande om jord vid "Landstorms-förrådet" (blev senare "Kamratstugan"). Föreningen tog inte emot jorden då arrendekostnaden var för hög. Senare, efter kriget, fick föreningen ta över all jord som kristidskommissionen skaffat. Man fick ta hand om ett område i Blombacka men lämnade tillbaka området då man inte kunde skaffa någon sättpotatis. En del andra områden blev utökade, bl. a. Bollis hage, som utökades 1919 och även vid senare tillfälle.

År 1918 fick föreningen en ny ordförande. Han hette **C. J. Jansson** och hade säkerligen stora problem att lösa tillsammans med styrelsekamraterna. Det behövdes massor av sättpotatis och den var ransonerad. På ett möte den 24 februari 1918 rapporterade ordföranden, att man inköpt 25 tunnor sättpotatis och att man skulle få mera av Lifsmedelsnämnden.

En ingenjör Cederholm (tydligt från någon kommission) tog under sommaren 1918 kontakt med föreningens styrelse och uppmanade dem att . . . "försöka att kontraktera om uppköp af potatis i tid för att säkerställa kolonisternas behof." Och det gjorde man tydligen med besked under hösten 1918.

Det var den 7 november 1918 som man köpte 16 000 kg från en herr Hammarström, Greddö, Adelsön . . . 5 600 kg från en herr Nilsson, Mellby, Adelsön och 5 000 kg från E. Karlsson, Björkö Uppgård på Björkö. Priset skulle vara högst 12 öre per kilo och transporten till Södertälje — det skulle ske med "Bryggan Båttransport" — skulle kosta 8 öre per kilo.

Så kom året 1919, då det säkerligen inte var roligt att vara ledamot av styrelsen. När båten hade lagt till vid Mälarehamnen så upphävdes ransonereringen. Då blev det kris. Man hade massor av potatis, som man inte blev av med. Många medlemmar "som tecknat sig för potatis hade inte afhämtat densamma". Vi har kvar en gammal lista på vilken någon skrivit "vilka som betalat mellan å potatisen". Man försökte ordna upp

Linnéa Olsson utanför föräldrarnas stuga på koloniträdgårdsområdet Österåt.

Ruben Carlsson (senare ordförande i Föreningen) utanför Samuel Carlssons stuga på koloniträdgårdsområdet Österåt.

saken på många sätt . . . "försökte få anslag av Södertälje stad" — man hotade medlemmarna och "försökte ta ut straffavgifter av de som inte hämtat sin potatis" . . . "man skickade två man till jordbruksministern för att få hjälp" . . . "man skickade folk till F. H. K." . . . man sökte och fick även ett lån på 1 500 kronor för att täcka förlusten. Lasten med potatis den fick man sälja billigt till Finland.

För ordningens skull bör kanske berättas, att det inte bara var Koloniträdgårdsföreningen som förköpt sej. Kristidsnämnden hade lador fulla med potatis och kålrötter och fick sälja alltsammans för en bråkdel av vad man tidigare hade betalat.

Under åren omkring 1920 bytte man ordförande varje år. (Det kanske var förklarligt.) 1919 blev det N. Andersson från Baltic som efterträddes 1920 av Herman Andersson.

År 1919 skulle man modernisera bokföringen och beslöt att ha ett kortregister över medlemmarna, ett beslut som numera gör det svårare att få fram uppgifter om gamla medlemmar.

Den 14 januari 1919 kom ett brev från Stockholmskolonisternas tidning "Koloniträdgården" (Sveriges Koloniträdgårdsförbund kom till senare). Man ville ha ombud för tidningen och det blev ordföranden. Det blev tydligen inget samarbete alls. Året efter kom en ny skrivelse och då beslutade man att rekvirera provexemplar.

År 1921 kom en skrivelse från Sveriges Koloniträdgårdsförbund. Man ville få till stånd någon form av samarbete. Styrelsen tog med skrivelsen till årsstämman men avstyrkte. Förbundet fortsatte sedan att skicka skrivelser i 30 år innan Södertäljekolonisterna kom med i förbundet. Vid olika tillfällen läste man förbundets stadgar och tyckte sej konstatera, att man i förbundet endast hade skyldigheter och inga rättigheter.

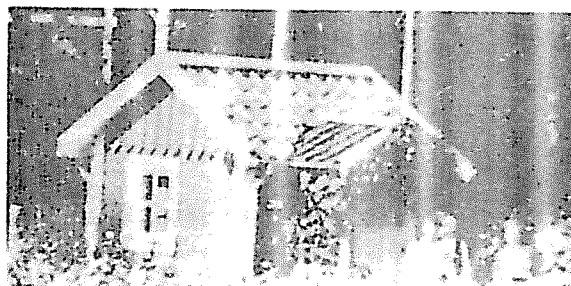

Österåt.

I skogskanten bakom stugorna går numera Höglandsvägen fram.

Stugan i mitten tillhörde Linnéa Olssons föräldrar. (Linnéa är numera styrelseledamot i Föreningen.)

Den högra stugan ägdes av kassören Samuel Carlsson. Sonen Ruben blev sedermera ordförande i Föreningen.

Björndahls stuga.

(Någon slags banvaktsstuga, som flyttats till området.)

1919—1920 upphörde koloniträdgårdsområdet på Rosenborgs ägor (det första området öster om kanalen) och år 1920 området vid Hagaberg. Redskapsboden vid Hagaberg flyttades till Boll's Hage.

1919—1920 fick föreningen överta all den mark som stadens "Odlingskommission" haft. Det var omkring 100 lotter. Enligt en uppgift skulle föreningen under första världskriget som mest ha haft 475 medlemmar på 483 lotter. (En del hade dubbla och några lotter brukades av föreningen.)

År 1921 kan vi från kassaboken få fram antalet betalande medlemmar på de olika områdena:

"Vestra" (Bokhållaretäppan)	60
"Östra" (Ekensbergs gårde)	67
"Österåt" (Östra Rosenlund)	85
"Bollshaga" (vid nuvarande Esso motorhotell) ..	155
"Gropens puss" (Dalparken)	21
"Nyhem" (vid Klaffbron öster kanalen)	4
"Staväng" (vid Grusåsen)	3
"Fredsgatan" (nuvarande yrkesskolan)	6
Summa medlemmar	401

Under de närmast följande åren minskade antalet medlemmar en del. Vi vet att föreningen år 1926 hade kontrakt på 358 lotter eller sammanlagt 72 999 kvm jord. Tydligt hade man vidare någon slags "brukningsrätt" för ytterligare 24 lotter, som man ej betalade någon arrendeavgift för.

Cirka 400 lotter i en stad som då hade omkring 14 500 invånare skall jämföras med siffran år 1975 som är 472 lotter på en folkmängd som uppgår till omkring 75 000.

Koloniträdgårdsområdet "Gropens Puss"

(I nuvarande Dalparken)

Genom den högra delen av området går nu nere den nya "Oxbachsleden"

Flygfoto år 1930.

År 1922 tycks enligt protokollen ha varit ett svårt år med stor arbetslöshet. Då det inte blev bättre 1923 gick man ut med ett upprop i stadens tidningar. Man bönföll om hjälp till utsäde åt arbetslösa kolonister. Man annonserade även på "De arbetslösas anslagstavlor" i Södertälje. De som ville skänka något skulle lämna in detta till brandkåren. Av de bidrag som strömmade in fick sedan 40 st. arbetslösa kolonister 40 kg sättpotatis vardera. Det förekom även förhandlingar med staden om arrendebefrielse för en del.

Kontraktstiderna har alltid varit ett problem. Fram till 1926 fick man endast ettårskontrakt. Sedan blev det femårskontrakt för Bokhållaretäppan och tioårskontrakt för Bolls Hage och Österåt.

1924 köpte föreningen andelar i Folkets Husföreningen. Samuel Carlsson blev vårt första ombud. Man träffade avtal om att föreningen skulle få hyra D-salen första onsdagen i varje månad. Kostnaden var 40 kronor per år.

Samma år sökte en herr C. E. Eriksson om medlemskap och lott. Han hade tidigare odlat på "Billingska täppan", som blivit förstörd i samband med ombyggnaden av kanalen.

Under året 1924 hade man vidare problem med en torpare E. Sundin vid Bolls Hage. Hans husdjur — höns m. m. — "översvämmade koloniträdgårdsområdet och åstadkom förstörelse". I övrigt kan man läsa om alla de arbeten som kolonisterna utförde. Man täckdikade, körde bort massor av sten och såg till att stenrosen blommade, man förbättrade jorden med gödsel och dyjord samt mycket annat. När kolonisterna lämnade områdena så kom jorden till användning i planteringarna mellan hyreshusen. Under 1920-talet var det tal om odlingslotter i egnahemsområdena. Vad förslaget gick ut på i detalj är inte helt klart.

Den 6 juli 1925 var det fest hos Stockholmskolonisterna. Medlemmarna i Södertälje var inbjudna. Styrel-

Jubileumsfest i Folkets Hus 1927.

Från vänster till höger:

1. Martin Jansson	2. ?	(Lokförare)
3. Wallin	4. Olsson	
5. ?	6. Hjalmar Andersson	
7. Björndahl	8. Herman Andersson	
9. Samuel Carlsson	10. Haag	
11. Anna Lindhagen	12. John Aspegren	
13. Erik Strandberg		

sen uttalade sig för en stor anslutning "då inbjudan verkade förmånlig". Enligt styrelseprotokollet var det 169 anmälda men det skulle bli flera. Man färdades till Stockholm på "ångfartyget Sirius". Sedan finns det inga fler upplysningar i protokollsboken. Karl Andersson (numera kolonist på Torsjödalsområdet och över 80 år gammal) berättar:

"Det var massor av kolonister från Södertälje. Vi åkte båt till Stockholm där vi blev hjärtligt mottagna. Vi fick lunch i Gyllene salen i Stadshuset och blev sedan skjutsade runt på olika koloniträdgårdsområden. En kvinna (troligen Anna Lindhagen) höll tal. Stockholmskolonisterna bjöd på alltsammans. Det var en dag som man aldrig glömmet."

År 1926 blev Thomas Johansson ordförande. Samma år väcktes förslag om deltagande i en utställning anordnad av "Fjäderfä och Biodlarföreningen". Hur det sedan blev framgår inte av de protokoll vi har kvar.

Den 11 september 1927 firade man 20-årsjubileum i Folkets Hus. Man räknade då möjligen med att föreningen kommit igång på det första området år 1907. (Emellertid bildades ju föreningen år 1906.) Från jubileumsfesten finns antecknat bl. a.: "Anna Lindhagen och byggnadschefen J. Aspegren höll tal." "Fiolinisten Sandqvist och pianisten Carlsson spelade."

I tidningarna refererade man efteråt till den intressanta jubileumsskriften, som vi numera (år 1975—76) tyvärr inte kan återfinna.

Under år 1927 anordnade man för första gången ett "stort" lotteri. Jag kan inte underlåta att lite utförligare referera styrelsens arbete. Protokollet är sirligt och utförligt skrivet. Man riktigt känner hur noga man planerade lotteriet.

Föreningens skrivelse till Länsstyrelsen: "Under tecknad för Föreningen Södertälje Koloniträdgårdar u. p. a. anhåller om tillstånd att under år 1927 få utlotta en st. kolonistuga till ett värde av 500 kronor. Lotteriet

skall omfatta 800 st. lotter till ett pris av en krona per lott . . . Eventuell behållning av lotteriet skall användas till humanisering av välskötta koloniträdgårdslotter . . ."

Länsstyrelsens svar: "Kungl Maj:ts befallningshavande akta skäligen till ifrågavarande framställning lämna bifall."

När stugan sedan skulle byggas så låg anbuden för högt. En medlem fick ta hand om byggnationen och han fick 190 kronor för arbetet. Virket beställdes från Östertälje Hyvleri och Snickerifabrik. Till kontrollant för lotteriet utsåg man "Detektivchefen Fredriksson" vid Södertäljepolisens.

Styrelsen beslutade, att alla lotter skulle förses med föreningens stämpel. Dåvarande kassören Samuel Carlsson fick utföra stämplingen.

Den 20 augusti 1927 kl. 17.00 samlades styrelsen på Stora Torget och tågade i samlad trupp till polisstationen, där Fredriksson och en överkonstapel kontrollerade lotterna och förrättade dragning. Stugan vanns av en man som inte var medlem och som således inte hade någon kolonilott att ställa stugan på. Man höll sedan på med förhandlingar i flera år. År 1930 ville föreningen köpa tillbaka stugan för 250 kronor.

Under år 1927 föreslog föreningen, att koloniträdgårdsområdena skulle läggas in i stadsplanen. Man fick reda på att Södertälje stad i så fall skulle förvisa kolonisterna från de områden som de hade. Om det fick vara som det var så skulle de få stanna kvar i många år. Argumenteringen känner vi till ännu långt in på 1960-talet. För övrigt så har vi inte ännu fått in koloniträdgårdsområdena i stadsplanen . . . inte i Södertälje men väl i flera andra städer.

År 1929 började man fördela vinsten från lotteriet 1927. Man delade ut premier till de som skötte sina lotter bäst.

Vi gör ett hopp till årsmötet den 9 mars 1930, då avgående kassören J. Odén läste upp en hälsningsdikt,

som han skrivit. Den mottogs med livligt bifall. Man beslutade, att hela dikten skulle tas till protokollet:

"Wi här hava möte, just mitt uppå dan
Det gäller det jordbruk, vi sköter åt stan
Det gäller ju trevnad för hustru och barn
Det gäller vår välfärd och trivsel i stan
Det gäller den jord som oss skördar skall ge
Om tistel och törnen vi skall slippa att se

Wi här nu skall ordna för året som gått
Wi här gå tillrätta i stort som i smått
Wi här med vår styrelse räkning nu göra
Wi vilja kassören just även då höra
Om allmänna sparbankens ränta vi nått
Här syna vi dem vårt förtroende fått

Då vill jag er svara just något så där
Wi gjort vad vi kunnat i styrelsen här
Wi vänt oss till alla som staden här sköter
Wi lyftat på hatten när någon vi möter
Av samhällets högsta som staven just bär
I ränseln på ryggen han har den visst kär.

Men gäller det handling vi äro ej sena
Att för rörelsens skötsel vi vilja förmäna
Att samhället hjälpa oss bör
Men komma de mot oss med mastiga blickar
Då köpa vi stolpar och nät om det klickar
Att hägna in områden med.

Jag nu ber få tacka för åren som gått
Jag skött eder kassa så gott jag förmått
Om någon har kommit och den velat låna
Jag visat Sparbanken där man får låna
av allmänna medel, som Svensson har fått
Då alla blev nöjda, de tackat och gått

Nu skola vi alla snart börja att gräva
Och sköta om jorden med smutsiga nävar
Och köra vår gödsel därute från Ström
Då staden förtjänar, så får vi beröm
Men här mina vänner ni får då ej glömma
Vår uppbörd i mars, det är punkten den ömma

Det sägs att välståndet kommer att öka
När vi uti jorden börjat att böka
Då faller indexet och välstånd vi få
När skogen är borta då andas vi må
När toppar av träden vi ej kunna nå
En inkomst åt staden vi räddat just då.

Er kamrater i styrelsen, mitt ärliga tack
Wi varit kamrater, ert stöd har jag haft
Men haven då alltid inför edert öga
Att jorden skall skötas så bli frukterna höga
Men möter ni någon som ej jordbruk förstår
Så visan vägen till Ström, där han upplysning får.

Året 1931

Den 15—16 augusti skulle man i Nyköping fira 25-årsjubileum och Södertäljekolonisterna skulle vara med. Det egna 25-årsjubiléet fick man ställa in på grund av dålig ekonomi.

Bostället vid Bolls hage ledigt. Man begärde att få hyra. Det var svårt 1931 med stor arbetslöshet. Många medlemmar fick bidrag ur jubileumsfonden. Ur protokollet citerat: "Fru Benkta Johansson tillerkändes 2 st. svarta och 2 st. röda vinbärsbuskar samt 2 st. lågförädlade rosor, kostnad 6 kr."

En kolonist Forslund hade haft sin lott vid Bokhållaretäppan från 1907 till 1932. Han fick ha sin lott ett år utan avgift.

Dyjord kördes från Österåtområdet till de andra områdena, som hade dålig jord.

Koloniträdgårdsområdet Bolls Hage.

För att inte bilden skall bli förstörd av påklitrade läppar lämnas här en liten orientering.

Den nutida motorvägen skär genom området från nedre vänstra hörnet och uppåt höger. Järnvägsbanken finnes kvar. Den åker man under när man färdas Svalängsvägen österut för att komma till OBS.

ESSO motorhotell är placerat ungefär mitt i bilden vid den övre delen.

Verkstadvägen löper numera utmed skogskanten till vänster och BP bensinstation finns nedanför berget i den vänstra delen av bilden.

SAAB-Scania äger marken i den vänstra övre delen av bilden och Astra-Ewos är beläget i skogsområdet längst ned till höger.

Lån till kolonist — 25 kronor — för byggande av stuga. Skuldebrev med stugan som säkerhet fick lämnas av den som lånade.

Under 1932 så uppkom frågan om man skulle välja en valkommitté till nästa år. Sigfrid Panzar framhöll, att medlemmar i en sådan kommitté säkerligen skulle glömma bort sina uppdrag till nästa år. Man förkastade förslaget.

1933. Johan Isidor Johansson fick låna 25 kronor ur jubileumsfonden i samband med stugbygge. Många fick byggnadstillstånd. Olika storlekar förekom. Exempel: "4,5×3×2,10" och "3×2×2".

På 1930-talet hade koloniträdgårdsföreningen en medlem, som var skomakare och hette G. John Spjut. Han hade stuga på ett område och var under många år revisor i föreningen. Under sin tid i föreningen slog han vakt om medlemmarnas trygghet. Han blev senare Drätselkammarens ordförande i Södertälje och det var han som vid ett senare tillfälle mer eller mindre tvingade kolonisterna från ett område. (Kolonisterna skulle få flyttningens ersättning om de lämnade ett område omedelbart men skulle kanske inte få någonting om de stannade kvar till kontraktstidens slut.)

År 1934 ville en medlem köpa en gammal buss och ställa upp på lotten. Det blev naturligtvis avslag från styrelsen.

Rapport den 4 september 1935: Staketet i gränsen mot Gamlegård reparerat, varvid fastighetsägaren betalade hälften av kostnaden.

År 1936 skickade man på begäran till Sveriges Koloniträdgårdsförbund en skrift som upprättats vid 25-årsjubileet. (Inte heller den kan vi återfinna idag.) Samma år var det tydligen en fest vid ett av områdena, troligen Bolls Hage. Uppgifterna knapphändiga.

År 1937 slutade Samuel Carlsson som medlem. (Lott nummer 4 på Österåtområdet.) Han hade varit med i föreningen under lång tid. Omkring 1918 kom han in i styrelsen och var under 1920-talet kassör i föreningen.

Hans son Ruben Carlsson tog vid och blev på 1950-talet ordförande i föreningen. Samuel Carlsson kom sedan tillbaka som medlem 1942. Han bor numera på Oxbackshemmet i Södertälje. Pensionärerna på hemmet besöker Eklundsältets koloniträdgårdsområde varje år och det var med stor glädje som undertecknad upptäckte honom bland gästerna för ett par år sedan. Han fick naturligtvis en stor bukett blommor. Samuel och Ruben Carlsson har för övrigt hjälpt till att tolka de gamla protokollen när den här jubileumsskriften skulle sammanställas. Tack!

År 1939 drog Södertälje stad en gasledning från Parkgatan genom Bokhållaretäppan och fram till Evalundsgatan. Man kan undra om "gasledningen" finnes kvar i marken under de nuvarande höghusen.

År 1939 drog Södertälje en väg från W. Rosenlund till den nya kyrkogården och tog då en del av östra området. Det började talas om ett nytt område på östra sidan.

Slutet av 1930-talet kännetecknas i övrigt av en sekreterare, som måste ha haft ett mycket lågt betyg i välskrivning. (Nästan oläsligt.)

År 1941 köpte föreningen obligationer för 500 kronor i det nya Försvarslånet. Samma år rapporterade Herman Andersson, att grindarna mot Evalundsgatan var för smala. Det gick inte att komma igenom med bil eller med "parskjuts".

År 1942 hade man fått "potatisål" på ett flertal lotter vid östra området.

I oktober 1942 kallades en medlem till styrelsen. Han hade uppträtt hotfullt mot en styrelseledamot. Han erkände att han burit sig dumt åt och bad om ursäkt inför styrelsen. Ordföranden uppmanade honom "att i fortsättningen uppträda som det anstod föreningens medlemmar".

1943 var det dags för flyttning i gammal känd stil. Staden behövde marken vid Fogdetorp (östra området vid nuvarande Minnesvägen). Man blev erbjudna ett

nytt område bakom Ekensbergs gård. Området kallades i protokollet "Molnängen" men det kanske bara rör sig om ett skrivfel. Drätselchefen Spjut (tillika revisor i föreningen) lovade ekonomisk ersättning om kolonisterna flyttade omedelbart. Om kolonisterna stannade till kontraktstidens slut så skulle det kanske inte bli någon flyttning ersättning.

Månängen kom alltså till 1943. Området finns fortfarande kvar även om det vissa tider varit struket på plankartorna. Nu tror vi att området skall få vara kvar som ett grönområde inom det kommande industriområdet. Jorden vid Månängen var bedrövlig från början. Men, titta på jorden idag. Det är otroligt vad idoga människor kan uträtta. En kolonist har berättat, att han en sommar i början körde 50 stora skottkärror från motorvägsbygget. Jorden (blöt torvjord) var tung. Hustrun fick gå framför skottkärran och dra i ett rep. Alla måste förstå, att det är något särskilt att odla i jord som man fått skapa själv.

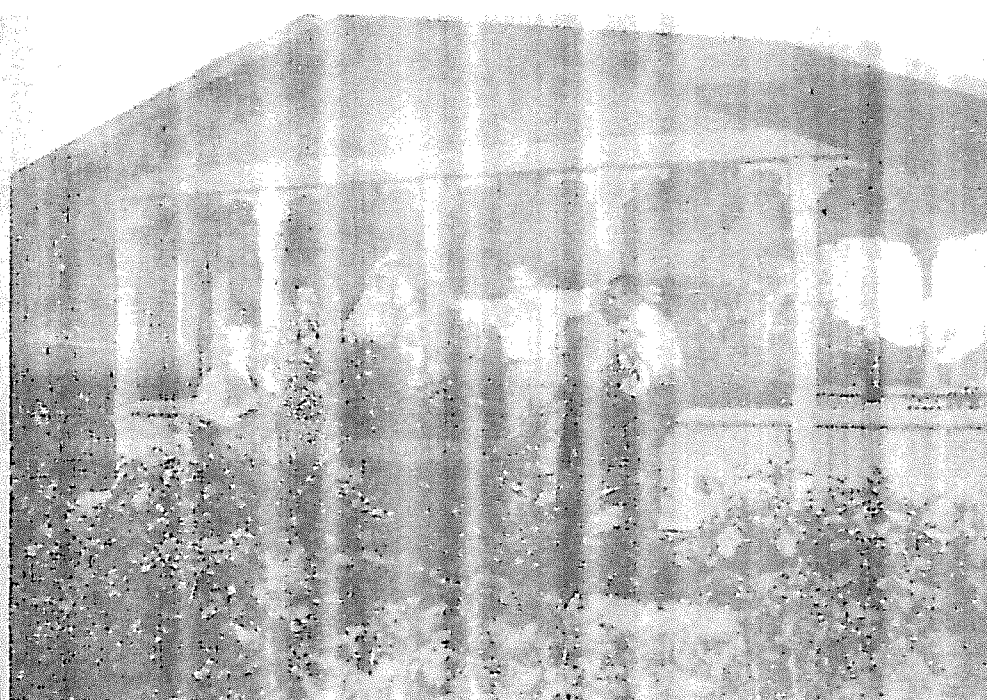
1943 blev även Gropens Puss uppsagt. Det skulle bli park- och lekplats där. Jag hoppas att vi aldrig mer skall bli uppsagda med en så löjlig motivering. I dag vet vi, att ett välskött koloniträdgårdsområde är den bästa park vi kan ha. Och — det bästa av allt — det kostar ingenting för skattebetalarna.

Samma år ville en kolonist vid Bolls Hage ha gris på lotten men fick avslag av styrelsen.

Oaktat stora händelser i Europa så är protokollen från år 1944 och 1945 ganska slätstrukna och intetsägande. De handlar mest om jordförbättring och trädbesprutningar.

Lördagen den 21 september 1946 hade man jubileumsfest med borgmästaren Jakob Pettersson som festtalare.

År 1948 kom en skrivelse från Drätselkammaren, som hade beslutat, att dra fram en vattenledning till Österåt.

Paviljongen vid Bokhållaretäppan.

I november samma år fick en medlem anmärkning. Han hade låtit en polsk familj bo i kolonistugan. Då det kom fram att familjen ifråga icke hade någon bostad lät styrelsen familjen bo kvar och kontaktade stadens myndigheter för att ordna en bättre bostad åt familjen.

Samma år köpte föreningen 120 balar torvströ till jordförbättring på Månängen, kostnad 495 kronor. Året innan hade man kört flera lass lera till Månängen??????

I juni 1949 omnämndes för första gången "byggnadslov" från kommunal myndighet beträffande kolonistuga. Tidigare hade det endast varit styrelsen som gett lov.

Samma år började Fritidsstyrelsen i Södertälje att "intressera sej" för området vid Bolls Hage. Man ville göra en idrottsplats där. Man ville alltså ta bort ett område för fritidsaktiviteter och ersätta med ett annat på samma plats. Dumt.

Den 7 mars 1951 fick föreningen en skrivelse från Fastighetskontoret. 9 lotter sades upp på Bokhållaretäppan för att ge plats åt en gata. I föreningen började man bli rädd att man skulle förlora hela området och begärde ett nytt område vid Torsjödalen, som Södertälje stad hade inköpt.

Hösten 1951 firade man 45-årsjubileum i Folkets Hus.

På hösten 1952 kom så meddelandet om att området vid Bokhållaretäppan skulle bort. Koloniträdgårdsområdet hade då funnits på platsen i 45 år. Man blev erbjudna ett nytt område vid Torsjödalen med 10-årsarrende. Arrendekostnaden skulle bli 200 kr per år, vilket en del tyckte var alldeles för högt. (Området betalar nu 6 000 kronor per år.) Stadsfullmäktige hade anslagit 5 000 kronor till flyttningen. En av de som flyttade var ordföranden Herman Andersson. Hans stuga finns kvar även om den är ombyggd. Det är en av de stugor som står närmast logen vid Torsjödalen. Den andra stugan (närmast logen) äger Karl Andersson, som flyttat dit från Österått.

Karl Anderssons stuga vid Österått omkring 1935. Andersson blev medlem i Föreningen i början av 1920-talet och har varit medlem utan uppehåll i över 50 år. På Österått var han ordningsman under många år. Som ersättning fick han 50 öre per medlem och år. För detta fick han utföra en mängd arbeten. Han skulle kratta gångar och hissa flaggan varje söndag, gräva diken, laga staket, tömma latrinburkar och mycket annat. Nu (vintern 1975 - 76) har "Kalle" en stuga på Torsjödalsområdet men har lämnat ifrån sig odlingslotten till en yngre medlem.

I februari 1953 meddelade Länsstyrelsen att det var förbjudet att odla potatis på koloniträdgårdsområdena i Södertälje (på grund av potatisål). I fortsättningen skulle potatis endast få odlas vart tredje år.

I september 1953 kom uppsägningen av Österåt (vid Höglandsvägen). Man sade upp området till den 31 december men började omedelbart ta marken i besittning. Staket m. m. förstördes. Föreningen begärde ersättning och fick ersättning av Södertälje stad, som emellertid tog ut ersättning från Telgebostäder, vilken skulle bygga på platsen. (Man får hoppas, att detta inte bidragit till Telgebostäders dåliga ekonomi år 1975.)

På grund av flyttning av två områden till Torsjödalen så fylldes området fort. Området utökades med mark som tillhört torpet Hanstavreten och det blev vissa svårigheter. Marken var utarrenderad till Wasa gård. Stadsingenjören anvisade plats för stugorna på det nya området. På en karta kan vi se att området i ett senare skede skulle utökas med cirka 25 stugor på östra sidan. Av någon anledning blev detta icke fullföljt. Föreningen har numera begärt att antalet stugor skall ökas. Förhandlingar pågår.

1956 utsåg föreningen för första gången ombud till Koloniträdgårdsförbundets kongress, då i Halmstad. Det blev ordföranden Ruben Carlsson.

Vid årsskiftet 1957/1958 var det tal om ett nytt område vid Tuvängen. Detta område tog föreningen inte emot då man inte blivit klar vid Torsjödalen.

Ordningsmännen på områdena vid den här tiden var personer som även nutidens kolonister känner eller har känt. Gustav Herre vid Torsjödalen, Sven Axén vid Bolls Hage (numera på Eklundsfältet) och Bertil Rudbäck på Månängen m. fl.

I november 1959 kom besked om att arrendekontraktet för Bolls Hage sades upp till den 31 december samma år. Det skulle bli en riksväg, motorhotell och vidare så skulle Scania-Vabis byggas ut. Medlemmarna på området fick stanna kvar tills vidare på egen risk.

Föreningens styrelse begärde att staden skulle skaffa ett ersättningsområde. Jag måste ta med ett litet citat från ett protokoll den 8 juni 1960. Sekreteraren hade tappat bort den eljest ganska strama protokolleringen och skrivit: "Det kändes vemodigt för koloniststyrelsen när de nu för sista gången samlades för att granska medlemmarnas kolonilotter på Bolls Hage. Detta föreningens äldsta område, som startade 1917, skall upphöra nu vid utgången av år 1960 . . ." o. s. v.

Man beslutade att hålla en avskedsfest på området den 21 augusti. Festen började med dunder och brak, som det står i ett annat protokoll. Åskan slog ned i ett träd 75 meter från kaffebordet. Det blev kaffe, medlemmarna fick små gåvor och "Knutte Rallarn" med partner underhöll.

Den 16 november 1960 kallades styrelsen till Fastighetschefen för att diskutera ett eventuellt nytt område vid Hovsjö i Tvetå kommun (som inkorporerades av Östertälje). Södertälje tänkte köpa gården Hovsjö.

Den 9 april 1961 visades området. Buss hämtade på olika platser i Södertälje och cirka 150 personer samlades på det nuvarande Eklundsfältet. Det gick sedan ganska trögt. Byggnadsnämnden i Östertälje satte sig på tvären och tog kontakt med länsarkitekten. Man ansåg området för stort. Under väntetiden fick en del stugor vid Bolls Hage flyttas upp på soptippen.

Samma år bildades en damklubb vid Torsjödalen med 13 st. medlemmar.

Efter många besvärliga turer så kom Eklundsfältet igång på våren 1963. En hel del medlemmar flyttade från Bolls Hage men det kom även många nya. Området utökades. Stugorna blev något bättre än på de tidigare områdena, vilket medförde, att vissa kommunala tjänstemän påstod, att det inte var ett koloniträdgårdsområde. Av någon anledning så skulle en kolonistuga se ut på samma sätt som på 1920-talet även om de permanenta bostäderna blivit större och modernare.

Beträffande 1960-talet så ligger det så nära i tiden att jag inte finner någon anledning att gå in på detaljer. Några saker kan vi påminna om:

Under 1960-talet så omarbetades stadgarna så att varje område fick en slags självstyrelse. Södertälje har en förening med en central styrelse. Varje område väljer sedan en egen styrelse och förvaltar själva området under viss kontroll från huvudorganisationen.

Flera gånger under det här årtiondet har området vid Månängen varit i "blåsväder" men nu tror vi att allt ordnat upp sig och att området skall vara kvar.

I början av 1960-talet kallade Södertälje stad till ett stort möte och lovade då, att ett nytt område skulle vara klart vid Lövsta gård i Enhörna "inom 2 år". Det går att skriva mycket om detta men enklast är att konstatera, att det "bidde" ingenting.

Under år 1975 har Eklundsfältet elektrifierats.

Nu väntar vi på en utredning, som kommunfullmäktige tillsatte i mars 1975. Den skall utreda placeringen av framtida koloniträdgårdsområden i Södertälje.

Här är vi nu:

Månängen	59 medlemmar	50 stugor
Torsjödalen	236 medlemmar	110 stugor
Eklundsfältet	174 medlemmar	163 stugor

Slutord

Som ordförande i Södertäljeföreningen och som ledamot av förbundsstyrelsen har jag fått kontakt med många kolonister såväl i Sverige som i en del andra länder.

Jag har ofta förundrats över dessa människor. Vad är det som gör att de hållit fast vid den här rörelsen i så många år och försökt att få mark till fler medlemmar? Från början var det kanske en fråga om mat för dagen. Detsamma kanske även gällde under kriget. Men, detta är dock bara en liten del av sanningen. Det måste vara någonting annat, men vad? Kanske är det en

känsla av trygghet att få leva i omedelbar kontakt med naturen. I ett samhälle där allt förändras nästan dagligen är det tryggt att hålla fast vid något som är sig likt. Man sår och skördar på praktiskt taget samma sätt som man gjorde som barn, som människorna gjorde för sjuttio år sedan, ja kanske till och med som de gjorde för tusen år sedan. Kanske har vi innerst inne en dröm om "det förlorade paradiset". Det började ju som bekant med en trädgård . . .

Det är svårt att ge ett entydigt svar. Det enda jag vet med säkerhet det är att koloniträdgården inte på något sätt blivit "gammal och omodern". Den är lika aktuell idag som den alltid har varit. Den kanske till och med betyder mera för dagens människor än den gjorde förr i tiden. Förstår människorna — politiker och hälsovårdare — detta? Jag är tveksam. I en del andra länder anser man att kostnaderna för ett koloniträdgårdsområde är väl placerade pengar. Man får tillbaka värdet i form av friskare och lugnare människor.

Jag vill här gärna citera den franske förbundsordföranden (professor Le Moal) från ett tal i Stockholm: "En skapande verksamhet i frihet . . . att få göra vad man vill, när man vill, hur man vill . . . lyckas, ja t. o. m. misslyckas, är en källa till glädje, för då handlar vi som fria människor. Fria ja, men likväl bundna av de lagar som ingen kommer undan, naturens lagar."

Får jag till slut hoppas, att framtiden skall ge föreningen så mycket mark att alla som vill kan få tillgång till en koloniträdgårdsslott, en förmån som under de senaste tio åren i Södertälje endast varit förunnat en del.

Södertälje i december 1975
Åke Sääf

Olika koloniträdgårdsområden i Södertälje

- 1907—1953 **"Västra området"** Bokhållaretäppan. Vid nuvarande kvarteret Rosen mellan gatorna Kolonigatan — Trädgårdsgatan — Syréngatan — Stensgränd, 60 lotter, som mest 12 317 kvm. En del flyttade till Torsjödal.
- 1913—1920 **"Östra området I"** I hörnet Minnesvägen — Rosenlundsvägen, kallades även Rosenborg.
- 1917—1943 **"Östra området II"** Från det föregående området och in på den nuvarande kyrkogården. Kallades ibland för Ekensbergs gårde men senare även för Fogdetorp. 67 lotter. Många medlemmar flyttade till Månängen.
- 1917—1920 **"Hagaberg"** Odlingsområde vid Viksängen under kriget. Materialbod m. m. flyttades sedan till Bollis Hage.
- 1917—1963 **"Bollis Hage"** Stadsdelen Näset (vid nuvarande Esso motorhotell). Utökat 1919. Som mest 155 lotter på 31 762 kvm. Många medlemmar flyttade till Eklundsältet. Sades upp 1960 men det nya området blev inte klart förrän 1963, varför flyttningen tog lång tid.
- 1917—1944 **"Gropens Puss"** Nuvarande Dalparken. 21 lotter. 2 kr per år i arrendeavgift per lott.

1919—1953 **"Österåt"** Öster om nuvarande Höglandsvägen. 85 lotter. 17 222 kvm. Många medlemmar flyttade till Torsjödal.

1943— **"Månängen"**

1953— **"Torsjödal"**

1963— **"Eklundsältet"**

Under åren omkring 1920 fanns ytterligare ett flertal områden i:

"Borgmästarjorden" Mellan Östertälje och Österåtområdet.

"Staväng" I grusåsen vid Sveagatan. Var med in på 1930-talet.

"Nyhem" Öster om kanalen i närheten av bron.

"Fredsgatan" Vid nuvarande yrkesskolans lokaler.

"Baltic" Var det låg exakt är något oklart.

Det talas även om lotter vid **"Warenbergs"**, vid **"Elmroths sterbhus"** — Skofabriken (i trakten av Mariekällskolan), vid **"Stenhuggeriet"**.

Det förekom även områden vid **Blombacka** och vid **Landstormsförrådet** (Kamratstugan!) men det är oklart om föreningen haft något med dessa områden att göra. Man tog av olika skäl inte emot områdena från början men — efter kriget — finns en uppgift om att föreningen tog över all mark som Odlingskommissionen haft.

Ordförande i föreningen

1. 1906—1908 Otterdahl, Karl-Erik
2. 1908—1913 Aspegren, John
3. 1913—1918 Andersson, Herman (1)
4. 1918—1919 Jansson, C. J.
5. 1919—1920 Andersson, N (från Baltic)
6. 1920—1926 Andersson, Herman (2)
7. 1926—1927 Johansson, Thomas H.
8. 1927—1936 Andersson, Herman (3)
9. 1936—1937 Fröling
10. 1937—1939 Karlqvist, K.
11. 1939—1941 Andersson, Ludvig
12. 1941—1943 Karlsson, Hjalmar
13. 1943—1949 Olsson, Ossian
14. 1949—1953 Andersson, Herman (4)
15. 1953—1954 Jern, Einar
16. 1954—1955 Peters, Georg
17. 1955—1963 Carlsson, Ruben
18. 1963—1965 Lindberg, Fritiof
19. 1966—1968 Kindahl, Sven-Gunnar
20. 1969—1975 Sääf, Åke

Det bör observeras, att Herman Andersson varit ordförande i föreningen sammanlagt 24 år samt att han i olika befattningar tillhört styrelsen i 40 år.

Ruben Carlsson (ordförande 1955—63) är son till Samuel Carlsson, som kom in i styrelsen 1918 och var kassör under 1920-talet.

Vi får inte glömma Bengtzen och Bertil Rudbäck, som på olika områden lagt ned förtjänstfullt arbete.

Det finns många som i olika former tillhört föreningen under lång tid, men det skulle ta alldeles för stort utrymme att redogöra för alla dessa. Tack allesamman.

Stuga vid Månängen